

Rekomendacja nr 128/2025

z dnia 26 września 2025 r.

Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej: „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata” jako świadczenie gwarantowane w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych (powyżej 18 r.ż.)

Prezes Agencji rekomenduje zakwalifikowanie świadczenia „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata” jako świadczenie gwarantowane w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych (powyżej 18 r.ż.).

Uzasadnienie rekomendacji

Przedmiotem oceny jest zasadność zakwalifikowania świadczenia opieki zdrowotnej „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata”, obejmującego wskazania do wykonania badania w przypadkach uzasadnionych medycznie. Lekarzami uprawnionymi do wystawiania skierowań na ww. badanie będą lekarze dentyści posiadający specjalizację w dziedzinie stomatologii zachowawczej z endodoncją, lekarze dentyści w trakcie szkolenia specjalizacyjnego w tej dziedzinie oraz lekarze dentyści posiadający specjalizację I stopnia w zakresie stomatologii ogólnej.

Obecnie zdjęcie pantomograficzne z opisem jest finansowane ze środków publicznych w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych, z możliwością realizacji raz na pięć lat. Badanie przysługuje w dwóch przypadkach: na potrzeby leczenia endodontycznego oraz przed rozpoczęciem leczenia protetycznego, na podstawie skierowania od lekarza dentystry ze specjalizacją lub w trakcie specjalizacji.

Oceniane świadczenie, w porównaniu do obecnie funkcjonującego, zakłada zwiększenie częstotliwości finansowania zdjęcia pantomograficznego z raz na 5 lat do raz na 3 lata, rozszerzenie wskazań medycznych oraz doprecyzowanie kwalifikacji lekarzy uprawnionych do wystawiania skierowań.

Zgodnie z wytycznymi praktyki klinicznej, zdjęcie pantomograficzne zalecane jest wyłącznie w przypadkach uzasadnionych medycznie, po uprzednim przeprowadzeniu kompleksowego badania klinicznego oraz ocenie stanu zdrowia pacjenta. W dokumentach wytycznych nie określono rekomendowanych interwałów wykonywania badania ani jednoznacznych technologii alternatywnych. Wybór metody obrazowania powinien być dostosowany do indywidualnej sytuacji klinicznej pacjenta.

W ramach analizy wpływu na budżet przyjęto założenie zastąpienia obecnie obowiązującego świadczenia świadczeniem ocenianym. Przeprowadzona analiza wykazała, że wprowadzenie ocenianego świadczenia może wiązać się ze wzrostem wydatków płatnika publicznego, szacowanym na od 0,9 mln zł do 2,7 mln zł, w zależności od przyjętego wariantu oraz roku analizy.

Biorąc powyższe pod uwagę, Prezes Agencji, przy uwzględnieniu opinii Rady Przejrzystości, rekomenduje zakwalifikowanie ocenianego świadczenia jako świadczenia gwarantowanego. Jednocześnie sugeruje rozważenie utrzymania możliwości wystawiania skierowań na badanie pantomograficzne przez lekarzy dentystów posiadających specjalizację lub będących w trakcie jej odbywania. Powyższe wynika z potencjalnego ryzyka wystąpienia nierówności w dostępie do świadczeń, które mogą pojawić się w przypadku wdrożenia proponowanego rozwiązania. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez NFZ zdecydowana większość umów realizowana jest przez lekarzy dentystów bez specjalizacji, co może skutkować ograniczeniem dostępności badań pantomograficznych wyłącznie do wybranych świadczeniodawców.

Przedmiot wniosku

Zlecenie Ministra Zdrowia dotyczy oceny zasadności zakwalifikowania świadczenia opieki zdrowotnej: „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata” jako świadczenie gwarantowane w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych (powyżej 18 r.ż.), na podstawie art. 31 c ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146 z późn. zm.).

Problem zdrowotny

Jama ustna stanowi integralny komponent organizmu ludzkiego, a wszelkie stany patologiczne rozwijające się w obrębie układu stomatognatycznego mogą wywierać istotny wpływ na zdrowie ogólne, zarówno poprzez inicjowanie chorób ogólnoustrojowych, jak i modyfikowanie ich przebiegu. Infekcje jamy ustnej często przebiegają w sposób subkliniczny, bezobjawowo, jednak obecność potencjalnych ognisk zakażeń może znacząco wpływać na stan zdrowia pacjenta. W związku z tym osoby przygotowywane do zabiegów chirurgicznych, okulistycznych, terapii radio- i chemioterapeutycznych oraz leczenia immunosupresyjnego kierowane są do lekarzy dentystów celem przeprowadzenia sanacji jamy ustnej i eliminacji potencjalnych źródeł infekcji.

Alternatywna technologia medyczna

W ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego można wykonać do dwóch zdjęć zębowych rocznie (ICD-9 23.0301 Rentgenodiagnostyka do 2 zdjęć wewnątrzustnych). Świadczenie to umożliwia jedynie ograniczoną ocenę zębów wyrżniętych, bez uwzględnienia m.in. struktury kości szczęk, obecności zębów zatrzymanych, stanu przyzębia czy stawów skroniowo-żuchwowych.

Ponadto świadczenie stomatologiczne „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem” jest finansowane ze środków publicznych w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych, z częstotliwością raz na 5 lat na potrzeby leczenia endodontycznego oraz przed rozpoczęciem leczenia protetycznego.

Opis wnioskowanego świadczenia

Zdjęcie pantomograficzne, będące obrazem przeglądowym, umożliwia jednoczesną wizualizację struktur trójwymiarowych w jednej płaszczyźnie. Ze względu na szeroki zakres diagnostyczny pozwala ono na identyfikację zarówno zmian współistniejących z patologiami rozpoznanymi klinicznie, jak i bezobjawowych procesów chorobowych toczących się w obrębie układu stomatognatycznego.

Oceniane świadczenie obejmuje procedurę według ICD-9: 23.0304 *Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem* oraz dotyczy populacji osób dorosłych, w szczególności z rozpoznaniami według ICD-10 od K00 (Zaburzenia rozwoju i wyrzynania się zębów) do K14 (Choroby języka).

Ocena skuteczności (klinicznej oraz praktycznej) i bezpieczeństwa

Zdjęcie pantomograficzne jest obecnie finansowane ze środków publicznych w Polsce. Zgodnie z KSOZ w ramach nowego świadczenia proponuje się wprowadzenie dodatkowych wskazań do istniejącego świadczenia opieki zdrowotnej oraz zmianę częstotliwości jego udzielania. Mając na uwadze powyższe, odstąpiono od analizy skuteczności i bezpieczeństwa ocenianej technologii.

Propozycje instrumentów dzielenia ryzyka

Nie dotyczy.

Ocena ekonomiczna, w tym szacunek kosztów do uzyskiwanych efektów zdrowotnych

Odstąpiono od oceny efektywności kosztowej ocenianej technologii.

Wskazanie czy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 930, z późn. zm.)

Nie dotyczy.

Ocena wpływu na system ochrony zdrowia, w tym wpływu na budżet płatnika publicznego

Analiza wpływu na budżet w przypadku podjęcia pozytywnej decyzji o finansowaniu świadczenia ze środków publicznych, obejmującego wykonanie zdjęcia pantomograficznego z opisem w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych, została przeprowadzona z perspektywy płatnika publicznego (NFZ) w dwuletnim horyzoncie czasowym.

Uwzględniono dwa scenariusze:

- „istniejący”: finansowanie zdjęcia pantomograficznego raz na 5 lat dla dorosłych – w leczeniu endodontycznym oraz przed rozpoczęciem protetyki stomatologicznej.
- „nowy”: finansowanie zdjęcia pantomograficznego raz na 3 lata dla dorosłych – w medycznie uzasadnionych przypadkach.

Koszt zdjęcia pantomograficznego oszacowano na podstawie Zarządzenia nr 38/2025/DSOZ Prezesa NFZ, w którym określono produkt jednostkowy 5.13.00.2303040 – Rentgenodiagnostyka: zdjęcie pantomograficzne z opisem. Wartość punktowa świadczenia wynosi 74 punkty, a przy średniej wycenie 1 punktu na poziomie ok. 1,95 zł, całkowity koszt badania wynosi 144,5 zł.

Liczebność populacji w scenariuszu nowym oszacowano na 10 453¹ (maks. 20 907²) w I roku oraz 11 499 (maks. 22 997) w II roku.

Finansowanie zdjęcia pantomograficznego z opisem dla osób dorosłych w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych ze środków publicznych wiąże się z prognozowanym wzrostem wydatków NFZ na poziomie:

- ok. 0,9 mln zł (maks. 2,4 mln zł) w I roku;
- ok. 1 mln PLN (maks. 2,7 mln zł) w II roku.

Ograniczenia analizy

Na niepewność oszacowań analizy wpływu na budżet mają wpływ poniższe czynniki:

- szacowanie populacji docelowej oparto na danych sprawozdawczo-rozliczeniowych NFZ, uwzględniając realizację świadczeń stomatologicznych oraz możliwy wzrost zainteresowania pacjentów po wdrożeniu świadczenia. Z uwagi na charakter prognoz, dane te obarczone są wysoką niepewnością;
- koszty przedstawione w analizie obejmują wyłącznie bezpośrednie wydatki płatnika publicznego związane z realizacją świadczenia. Pominięto dodatkowe koszty wynikające z dalszej diagnostyki i leczenia, które mogą być konsekwencją wykonania zdjęcia pantomograficznego;
- koszty inkrementalne oszacowano przy założeniu przesunięcia części środków finansowych z obecnie realizowanej rentgenodiagnostyki (przed leczeniem endodontycznym i protetycznym) na realizację wnioskowanego świadczenia.

¹ w wariantcie bazowym założono, że u 50% pacjentów, u których zrealizowano konsultację specjalistyczną, konieczna byłaby dalsza diagnostyka radiologiczna – wykonanie zdjęcia pantomograficznego z opisem;

² w wariantcie maksymalnym założono, że wykonanie zdjęcia pantomograficznego z opisem konieczne byłoby u 100% pacjentów, u których zrealizowano konsultację specjalistyczną.

Oszacowania wg KŚOZ

Zgodnie z danymi zawartymi w KŚOZ, populacja dorosłych Polaków wynosi obecnie około 30 mln, z czego niemal 25% to osoby w wieku poprodukcyjnym. Analiza dostępnych informacji o stanie zdrowia jamy ustnej wskazuje, że 40% pacjentów korzysta z usług stomatologicznych w placówkach publicznych. Badanie pantomograficzne jest szczególnie rekomendowane dla pacjentów z obniżoną odpornością, leczonych lekami immunosupresyjnymi lub przeciwnowotworowymi, należących do grup ryzyka infekcyjnego zapalenia wsierdza, a także dla osób z cukrzycą, zaburzeniami hormonalnymi i metabolicznymi oraz chorobami nerek i wątroby.

Według wstępnych szacunków przedstawionych w KŚOZ, średni koszt badania pantomograficznego z opisem wynosi obecnie około 120 zł. Na podstawie danych Narodowego Funduszu Zdrowia, w 2024 roku przeprowadzono nieco ponad 10 000 konsultacji specjalistycznych w zakresie stomatologii zachowawczej z endodoncją. Przyjmując pesymistyczny scenariusz, w którym każda z tych konsultacji skutkuje zleceniem badania, roczny koszt wdrożenia świadczenia szacowany jest na około 1,2 mln zł.

Opinia NFZ

Zgodnie z opinią NFZ przyjęcie proponowanego rozwiązania w obecnym brzmieniu rozporządzenia dotyczącego świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego może prowadzić do nierównego dostępu do świadczeń, ponieważ większość umów realizowana jest przez lekarzy dentystów bez specjalizacji, co może skutkować tym, że badanie pantomograficzne będzie świadczeniem gwarantowanym tylko u wybranych świadczeniodawców. W związku z tym jego finansowanie ze środków publicznych powinno być powiązane z utworzeniem odrębnego zakresu świadczeń wykonywanego wyłącznie przez lekarzy specjalistów stomatologii ogólnej/zachowawczej z endodoncją.

Zgodnie z treścią KŚOZ, prognozowane koszty wprowadzenia badania pantomograficznego (ze skierowania od lekarzy specjalistów realizujących świadczenia ogólnostomatologiczne) zostały oszacowane na podstawie liczby konsultacji specjalistycznych wykonanych w 2024 roku u dorosłych pacjentów.

NFZ proponuje, aby w opisie świadczenia zawrzeć ograniczenie, zgodnie z którym skierowanie na badanie powinno być każdorazowo powiązane z konsultacją lekarza specjalisty. Należy jednak zaznaczyć, że brak pewności co do stabilności liczby takich konsultacji rodzi ryzyko jej znacznego wzrostu, co mogłoby skutkować przekroczeniem prognozowanych kosztów finansowania świadczenia, szacowanych obecnie na 1,2 mln zł.

Uwagi do proponowanego instrumentu dzielenia ryzyka

Nie dotyczy.

Opinie ekspertów klinicznych

Uzyskano opinie od dwóch ekspertów, którzy wskazali na zasadność finansowania wnioskowanego świadczenia ze środków publicznych. W szczególności wskazano na potrzebę rozszerzenia wskazań do jego wykonania oraz zmianę częstotliwości realizacji, proponując wykonywanie badania raz na trzy lata. Podkreślono, że zdjęcie pantomograficzne umożliwia jednoczesną, kompleksową ocenę radiologiczną wszystkich zębów oraz otaczających je struktur, takich jak kości szczęki i żuchwy. Jest to podstawowa metoda diagnostyczna, pozwalająca na wykrycie m.in. próchnicy, torbieli czy zmian nowotworowych.

Eksperti nie zgłosili uwag do warunków realizacji świadczenia określonych w KŚOZ, w tym dotyczących personelu medycznego uprawnionego do wystawiania skierowań na badanie pantomograficzne.

Zgodnie z opinią obu ekspertów, świadczenie jest zasadne u osób dorosłych z rozpoznaniem mieszczącymi się w przedziale od K00 do K10 według klasyfikacji ICD-10. Jeden z nich dodatkowo wskazał również rozpoznania K11 i K12.

Szacunkowo, według jednego z ekspertów, populacja potencjalnych beneficjentów świadczenia, w przypadku jego zakwalifikowania jako świadczenia gwarantowanego, wynosi około 10 000 pacjentów rocznie.

Uwagi do opisu świadczenia

Brak uwag.

Omówienie rozwiązań proponowanych w analizie racjonalizacyjnej

Nie dotyczy.

Omówienie rekomendacji wydawanych w odniesieniu do ocenianej technologii

Rekomendacje kliniczne

Odnaleziono pięć dokumentów dotyczących wskazań do wykonywania zdjęć pantomograficznych u osób dorosłych (JADA 2024, SDCEP 2024, AAOMR 2023, FGPD 2018, ADA 2012).

Badanie radiologiczne powinno być poprzedzone kompleksową oceną kliniczną, uwzględniającą wywiad medyczny i stomatologiczny, dokumentację radiologiczną oraz indywidualne ryzyko chorób jamy ustnej (JADA 2024, SDCEP 2024, FGPD 2018, ADA 2012). Zaleca się uwzględnienie wcześniejszych badań radiologicznych (JADA 2024, SDCEP 2024), a zdjęcia pantomograficzne wykonywać tylko przy obecności objawów klinicznych, bez rutynowego stosowania (FGPD 2018). Nie określono zalecanych interwałów wykonywania zdjęć.

Pantomogram jest ugruntowaną techniką przydatną w diagnostyce rozległych zmian, m.in. próchnicy, patologii okołowierzchołkowych, choroby przyzębia, zaniedbań higienicznych (SDCEP 2024, FGPD 2018, ADA 2012), a także w przypadkach trudnych do zobrazowania na zdjęciach wewnątrzustnych, przy licznych ekstrakcjach, ocenie trzecich trzonowców przed zabiegiem chirurgicznym oraz w ortodoncji przy wyraźnych wskazaniach (SDCEP 2024, FGPD 2018, ADA 2012).

W periodontologii pantomogram może zastąpić liczne zdjęcia okołowierzchołkowe, pod warunkiem dostępności aparatu o wysokiej jakości obrazu i niskiej dawce promieniowania (SDCEP 2024, FGPD 2018). Należy jednak pamiętać, że w przypadku niedostatecznej widoczności zębów przednich na zdjęciu pantomograficznym, może zaistnieć konieczność jego uzupełnienia o zdjęcia okołowierzchołkowe, które pozwalają na dokładniejszą ocenę tych struktur (SDCEP 2024).

Zdjęcia pantomograficzne mogą być stosowane jako badanie wstępne u pacjentów z objawami sugerującymi zaburzenia stawu skroniowo-żuchwowego, szczególnie gdy objawy mają pochodzenie odontogenne, np. zatrzymany trzeci trzonowiec lub zapalenie okołowierzchołkowe (AAOMR 2023, FGPD 2018). Prawidłowo wykonany pantomogram pozwala ocenić morfologię kłykcia żuchwy oraz wykryć istotne anatomiczne warianty. Pomimo możliwych zniekształceń, jest wystarczający do rozpoznania rozwojowych zaburzeń stawu, takich jak aplazja, hipoplazja czy hiperplazja (AAOMR 2023, FGPD 2018). Badanie dostarcza również informacji o kształcie i wymiarach wyrostka dziobiastego żuchwy. W wielu przypadkach dodatkowe badania obrazowe nie są wymagane, o ile nie planuje się interwencji chirurgicznej (AAOMR 2023). Pantomogram zalecany jest także jako badanie wstępne przy urazach ograniczonych do żuchwy (AAOMR 2023, FGPD 2018).

Alternatywne metody obrazowania zależą od stanu klinicznego pacjenta i obejmują zdjęcia wewnątrzustne przy bólu odontogennym, zdjęcia okołowierzchołkowe lub wewnątrzustne z pantomogramem przy uogólnionych objawach, zdjęcia wewnątrzustne w przypadkach chirurgicznych (np. resekcja korzenia, usuwanie korzeni, torbiele) oraz zdjęcia wewnątrzustne w przypadku urazów (AAOMR 2023, FGPD 2018).

Rozwiązania organizacyjne w innych krajach

Przeanalizowano dane pochodzące z 21 krajów, obejmujących państwa europejskie, Australię, Kanadę, Nową Zelandię oraz Stany Zjednoczone, dotyczące finansowania ze środków publicznych świadczenia „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne”.

Na podstawie dostępnych informacji stwierdza się, że zdjęcie pantomograficzne stanowi standardowe świadczenie objęte refundacją w ramach publicznej opieki zdrowotnej w większości

analizowanych krajów. Zakres refundacji, wskazania kliniczne oraz częstotliwość wykonywania badania różnią się jednak w zależności od kraju.

Pełne pokrycie kosztów świadczenia zapewniają m.in.: Chorwacja, Czechy, Estonia, Norwegia, Litwa, Rumunia, Słowenia, Słowacja oraz Włochy. Częściowa refundacja obowiązuje w takich krajach jak: Australia, Francja, Szkocja, Kanada (w ramach programu rządowego), Wielka Brytania oraz Węgry. W Nowej Zelandii refundacja przysługuje wyłącznie dzieciom oraz osobom o niskich dochodach, z niepełnosprawnościami, cierpiącym na choroby przewlekłe lub po urazach. W Niderlandach świadczenie nie jest finansowane ze środków publicznych – jego koszt pokrywany jest wyłącznie z ubezpieczenia prywatnego.

W wielu krajach wskazania kliniczne do wykonania zdjęcia pantomograficznego nie są precyzyjnie określone, a decyzja o przeprowadzeniu badania opiera się na indywidualnej ocenie lekarza. Tam, gdzie wskazania są zdefiniowane, obejmują one m.in.: diagnostykę zębów zatrzymanych, próchnicy, patologii przyzębia i zmian okołowierzchołkowych, planowane leczenie chirurgiczne jamy ustnej (Australia, USA), pogłębioną diagnostykę po badaniu klinicznym (Belgia), czy agenezję zębów związaną z chorobami rzadkimi (Francja).

Częstotliwość wykonywania zdjęć pantomograficznych jest regulowana tylko w niektórych państwach, np.:

- Belgia – raz na 2 lata,
- Czechy – do 4 razy w roku,
- Kanada – raz na 5 lat, maksymalnie 3 zdjęcia w trakcie programu,
- USA – raz na 3 lata,
- Rumunia – raz w roku,
- Słowenia – na żądanie ubezpieczonego, nie częściej niż raz w roku.

Podstawa przygotowania rekomendacji

Rekomendacja została przygotowana na podstawie zlecenia z dnia 28.03.2025 r. Ministra Zdrowia (znak pisma DLG.747.21.2025.TK), w sprawie zasadności zakwalifikowania świadczenia opieki zdrowotnej „Rentgenodiagnostyka – zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata” jako świadczenie gwarantowane w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych dla osób dorosłych (powyżej 18 r.ż.), na podstawie art. 31 c ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146 z późn. zm.) po uzyskaniu Stanowiska Rady Przejrzystości nr 121/2025 z dnia 15 września 2025 roku w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej „Rentgenodiagnostyka - zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 na 3 lata” jako świadczenia gwarantowanego.

Piśmiennictwo

1. Stanowisko Rady Przejrzystości nr 121/2025 z dnia 15 września 2025 roku w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej „Rentgenodiagnostyka - zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 na 3 lata” jako świadczenia gwarantowanego.
2. Rentgenodiagnostyka - zdjęcie pantomograficzne z opisem 1 raz na 3 lata. Ocena zasadności zakwalifikowania jako świadczenie gwarantowane z zakresu leczenia stomatologicznego. Raport analityczny Nr: WS.420.9.2025. Data ukończenia: 19.09.2025 r.